

Livia Ciupercă

Alexandru Lascarov-Moldovanu
Încorsetările unei vieți

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2013

Cuprins

Flacăra – lacrimă, tainic sălaș în neumbrire sihastră	11
Un existențial labirintic	13
Travaliul unei vieți. Incursiune în operă	21
Activitatea radiofonică a lui Lascarov-Moldovanu	33
Slujitor și susținător al Școlii	39
Amintirile unui fost subprefect	42
Situația veteranilor în Județul Tulcea	46
Ținuturi și priveliști dobrogene de odinioară	48
Amintiri cu învățători	57
Revărsări peste timp	63
Literatura de război	69
Zile de campanie	71
Cohortele morții	73
Pe urma vijeliei	80
Sus inimile!	84
Cutreierând Basarabia desrobită... ..	85

În brațele Thaliei

Iubire!	93
---------------	----

Literatura pentru copii

Fabulistul	99
Furnica	101

Povestitorul

Hotare și singurătăți	107
Povestirile lui Spulber	109
Nopti de Moldova	112
Drumuri... ..	117

Elogiu

Emoție și venerație pentru un stâlpnic al istoriei românilor	125
Omagiu lui Apostol D. Culea	133
Imagini citadine	137
Scrieri cu tematică religioasă	142
Înseninare	144
Dacă am cunoaște... ..	147
Casa din pădure	148
Flori creștine	150
Stând la foc... ..	155
Păianjenul harnic	162
Apa cea vie	164
Evangelhia în război	166
Un tăciune și-un cărbune... ..	168
Chemări la Domnul	175
Puterea Crucii	177
Fecioara de la Vladimirești	180

Romancierul

Romanul Furnicei	187
------------------------	-----

Elogiul familiei creștine

Biserica năruită	197
Mamina	199
Întoarcerea lui Andrei Pătrașcu	201
Tătu nu	206
Fiul risipitor	210

Istorie și credință

Buga	229
Traducătorul	239
Omiliile	254
Povestea unui suflet	255
Alte traduceri, în manuscris, la Biblioteca Sfântului Sinod	257
Inedite literar-creștine aflate în arhiva Bibliotecii Sfântului Sinod	260
Convorbiri între un anahoret și un ucenic	263
Undeva, într-o sihăstrie... ..	271
Cei zece leproși	279

Despre smerenie	282
Schițe și flori duhovnicești	287
Într-o cetate, – odată!... ..	290
O meditație în fiecare zi a anului	291
„Eu sunt...”	293
Fericiri și vaiuri în Sfânta Scriptură	295
Iubirea în Noul Testament	297
Concordanță a Noului Testament	303
Evangelia povestită tinerilor băieți și fete	306
Scrisorile bătrânului Terțiu către strănepoata sa Cristina	312
Laudă vieții Mântuitorului	314
Laudă vieții Maicii Domnului	316
Sfânta Olimpiada	321
Varia	326
Cimitirul Bellu București	329
Bibliografie de autor	331

Alexandru Lascarov-Moldovanu

Tecuci, 4/5.04.1885 – 17/19.04.1971, București
Muzeul Național al Literaturii Române: Fv/59

Dedicație,

Prinos de recunoștință:

Preafericitului Părinte **Daniel**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Înaltpreasfințitului Părinte **Teofan**, Mitropolit al Moldovei și al Bucovinei

Înaltpreasfințitului Părinte **Casian**, Arhiepiscop al Dunării de Jos

Preacuviosului Părinte Arhimandrit **Policarp Chițulescu**, Director al Bibliotecii Sfântului Sinod

Toată recunoștința colectivului Bibliotecii Sfântului Sinod, pentru sprijinul acordat în consultarea bogatei Arhive „Al. Lascarov-Moldovanu”

Mulțumiri Muzeului Național al Literaturii Române, respectiv, domnului director **Lucian Chișu**, precum și distinsei doamne conservator **Eugenia Oprescu**, pentru înlesnirea consultării Arhivei „Al. Lascarov-Moldovanu”

Întru cinstirea memoriei părintelui **Ioan Iovan** (1922-2008), părintelui **Arsenie Boca** (1910-1989), Măicuței **Veronica** (1922-2005), a tuturor preoților, călugărilor și sihaștrilor, care i-au fost sprijinitori și închinători, întru liniștea, pacea și puterea de creație a scriitorului Alexandru Lascarov-Moldovanu

În amintirea colaboratorilor Fundației Culturale Regale, al cărei inspector general și director a fost Al. Lascarov-Moldovanu

Întru amintirea Preasfințitului Părinte Episcop **Iosif Gafton** (1896-1984), protectorul scriitorului

În amintirea familiei ing. **Nicolae Malaxa** (1884-1965), protectorul scriitorului

Un gând cald, duhovnicesc, întru cinstirea memoriei familiei scriitorului!

Dragei **Cristina**, strănepoata scriitorului (pe linie paternă), cea care în 1969/1970 (în vârstă de 20 de ani), studentă fiind la Politehnica din București, a primit în dar manuscrisul original al cărților ce i-au fost dedicate: *Evangelhia povestită tinerilor băieți și fete* (1969), precum și *Scrisorile bătrânului Terțiu către strănepoata sa Cristina* (în 1970)

Mulțumiri domnului **Liviu Franga**, tuturor aceloră care au păstrat, cu evlavie, manuscrisele scriitorului și le-au dăruit B.S.S., M.N.L.R., B.A.R., B.C.U. Iași sau Bibliotecii Metropolitane București

Îmbrățișare duhovnicească maicii starețe **Daniela**, de la mănăstirea Vladimirești, tuturor măicuțelor care-și amintesc de Tătunu, de fiul întru Hristos, Alexandru, pe care ele îl consideră un „înger”

Recunoștința noastră, tuturor acelor care se vor alătura demersului pentru a completa cu manuscrise, scrisori, fotografii sau alte informații, biografia omului evlavios, a scriitorului creștin Alexandru Lascarov-Moldovanu

Prefață

Doamna Livia Ciupercă, o pasionată cercetătoare a biografiilor literare și operelor artistice mai puțin explorate din orizontul nostru cultural, încredințează tiparului cartea *Alexandru Lascarov-Moldovanu, încorsetările unei vieți*. Volumul nou îngrijit continuă studii mai vechi și preocupări de dată relativ recentă, dintre care monografiile *I. Al. Brătescu-Voinești* (1996), *Dominic Stanca* (2011), *Scriitori gălățeni de ieri și de azi* (2012), *Teodor Al. Munteanu* (2013) se bucură de o bună vizibilitate. După cum lesne se observă, Livia Ciupercă este preocupată de aducerea în actualitate a operelor aproape uitate ale unor scriitori importanți în momentul activ al creației lor, iar temeritatea de a investiga editări de odinioară precum și manuscrise rămase inedite, în care se află, deocamdată închise, idei de viață perene, repere morale și valori estetice, trebuie de la bun început semnalată. Ca și în precedentele studii, noul demers critic evidențiază particularitatea definitorie a stilului dumneaei de lucru. Alături de contribuțiile filologului și istoricului literar, acesta constă în fervoarea de a recompune, odată cu datele esențiale, atmosfera (literară) a epocii. În volumul de față, Livia Ciupercă face tentativa de a reda integral imaginea operei lui Alexandru Lascarov-Moldoveanu. Asamblarea devine panoramă grație reconstituirii ei din fragmente dispartate, unele provenind din arhiva urmașilor scriitorului, celelalte descoperite în fondurile Muzeului Național al Literaturii Române sau al unor biblioteci (Biblioteca Academiei Române, Metropolitană din București, Biblioteca Centrală Universitară din Iași, Biblioteca Sfântului Sinod). După cum se poate observa, cercetarea a fost, cu un cuvânt potrivit, laborioasă, iar efortul, în sens apreciativ, răsplătit pe măsură. Peregrinarea prin țară în căutarea manuscriselor scriitorului devine bun prilej de a trage

concluzia că răspândirea acestor documente nu este una întâmplătoare, ci, dimpotrivă, revelatorie ca sens. Pentru Livia Ciupercă restituirea este cu atât mai prețioasă cu cât documentele lasă loc interpretărilor nuanțate. De pildă, în momentul însușirii lor, autoarea observă, retrospectiv, focalizarea ființei scriitoricești, în care se oglindesc perfect opera, principiile literare și sentimentul religios. Zestrea literară rămasă de la Lascarov-Moldovanu este analizată sub dublu aspect, al creației de idei și sub auspicii estetico-literare creatoare de valori. După ce confirmă că rolul marilor critici în ceea ce privește poziționarea lui Alexandru Lascarov-Moldovanu în cadrul epocii a fost, din punctul de vedere al istoriei literaturii, unul decisiv, Livia Ciupercă apelează la instrumentele filologice și la datele istorico-literare, de această dată cu scopul de a suscita interesul contemporanilor pentru personalitatea celui monografiat. Reconstituirea atmosferei epocii este însoțită aproape filă cu filă, reșezarea în pagină a întregii creații devenind unica opțiune pentru înțelegerea operei din interior, capabilă astfel să redea, din nou, mișcarea textelor troienite de trecut. Din nefericire, această esență se pierde iremediabil atunci când istoria literară își cerne valorile lăsând la vedere plasa de relații și corespondențele dintre ideile vehiculate, ca un du-te-vino între tradiție și modernitate. În corpus-ul critic al Liviei Ciupercă, constând în prezentarea exhaustivă a operei editate și inedite a lui Alexandru Lascarov-Moldovanu, rațiunea și sentimentul devin afinități indestructibile, lăsându-se însoțite de un paseism de bună factură memorialistică, deoarece de la duiosul scriitor ne rămân, alături de factura sămănătoristă a fondului epic, nostalgia după acele vremuri de odinioară, caracterizate atât de explicit în celebra sintagmă eminesciană, referitoare la un trecut fabulos-idilic când se vorbea o „limbă ca un figure de miere”. Efectul este puternic, iar parfumul de epocă pregnant. Caracterizările succinte și cam abstracte, care îl postau pe autor în sfera de in-

fluență a unor mari scriitori contemporani cu el –, în panoplia genurilor și speciilor cultivate de Mihail Sadoveanu, I. Al. Brătescu-Voinești și Bassarabescu –, sunt înlocuite aici de comentarii despre viața acestuia, scrutată prin parcurgerea atentă a etapelor ei faste sau dureroase. În loc de concluzie, Livia Ciupercă arată că, deși „încorsetat” de viață, Lascarov-Moldovanu a reușit să lase o operă de mari dimensiuni răspândită, după cum s-a văzut, în mai multe locuri, unde memoria ei doarme înveșmântată de povești încă necunoscute.

Acestui tip de cercetare, Livia Ciupercă îi consacră speciale energii intelectuale, prin intermediul cărora reușește să demonstreze, convingător în opinia noastră, că, împotriva trecerii ireparabile a timpului, autorii și creațiile altor vremi sunt, de fapt, contemporani ai literaturii române în integralitatea ei, cu condiția să avem acces la savorile acelor texte, la parfumul lor original. Acesta este scopul monografiei istorico-literare *Alexandru Lascarov-Moldovanu, încorsetările unei vieți*, studiu prin care Livia Ciupercă ridică vâlul uitării de pe imaginea unui scriitor care ar merita, mai mult de o clipă, atenția celor ce iubesc literatura.

Lucian CHIȘU

Flacăra – lacrimă, tainic sălaş în neumbrire sihastră

Memoriei lui Al. Lascarov-Moldovanu

Tu, cunună de raze rotat-argintie,
străpunsă de doruri, arzândă făclie,
te simți confortabil în vârtejul luminii cerești?
Te simt mocnind, învârtoșat, nu glumă,
în pieptul muntelui slăvit de-al nostru zeu, Zamolxis.
Te văd în lină-mbrățișare-asupra un prunc născut
din tainic pântec dezgolit în miez cu lună plină.
Un dans clepsidric susură-n văzduh,
iar eu aş vrea să te captez, doar pentru mine,
în sfetnic, ordonându-ți cea lumină
lină, lină. Mi-o doresc. Știm –
Poeții te adoră, spun că-i însoțești în tumultul lor neostoit.
Eu însă, draga mea făclie, vreau altfel să-ți urzesc menirea.
Și mie-mi place a visa, dar vezi tu, draga mea, veni-va timpul
să ne întrebăm – întrebător – și conștient: spre *cine?* și spre *ce?*
Nu-mi place-așa, în van, să folosesc cuvinte fără sens.
Al nostru Noica glăsuiește clar:
„Cuvântul este-un prim demers de a crea câmpul logic”.
De-aceea, zic, să ne-ndreptăm spre-acel urzelnic „logic câmp”.
Bănuiești tu, poate, care-ar fi? Te rog, puțină concentrare!
În zborul tău icaric, tresalți, scâncești și gemi;
clipești, iubești, te zvârcolești, precum poeții.
Știm noi prea bine.
Dar eu, sihastru sihăstrit, îți propun un zbor din altă zămislire
și-un altfel de „vis”, cu perspectiva de a-i găsi chiar „tâlcul”,
întru preacinstire, după cum afirmă și Daniil,
proorocul, din *Vechiul Testament*.
Să presupunem că-nsoțești ființa într-un subtil foc al *gheenei*,

Un existențial labirintic

„De ești din vremea de lumină,
Cu inima de soare plină,
Întoarce-te înspre trecut:
Fii omul care te-ai născut.”
(Nicolae Iorga)

Alexandru Lascarov-Moldovanu se înscrie printre intelectualii României uitați sau puțin cunoscuți. A trăit în perioada 1885-1971, apreciat, la timpul său, ca slujitor al legii, politician, scriitor, publicist, traducător. În toată viața sa exemplară și prin toată opera sa, Alexandru Lascarov-Moldovanu s-a învrednicit a se face Domnului „slavoslovitor”.

Răsfoind presa literară interbelică, diverse studii critice și dicționarele de specialitate, vom descoperi observații critice, care pot compune portretul de scriitor al lui Alexandru Lascarov-Moldovanu. Și-avem a reține notații pertinente, pe care le datorăm lui Nicolae Iorga, cel care, în a sa *Istorie a literaturii române contemporane* (1934), capitolul *Povestitorii*, precizează: „Format întâi la Tecuci, la Bârlad, apoi la Iași, dl. Al. Lascarov-Moldovanu aduce întâiu amintirile răzeșilor bârlădeni între cari i s'a petrecut copilăria. De la aceștia trece pentru un roman plin, bine clădit, la amintiri putnene, din marginea Focșanilor, pentru *Biserica năruită*, cu puține, dar sigure și simpatice tipuri din vechea boierime”. „De la naționalismul profund uman din *Amintirile de război* (*Zile de campanie*) se trecuse la o tăioasă critică influențată de curentul de la *Sămănătorul* și *Neamul Românesc*, la considerații morale și filosofice, și, după zguduiuri de familie, se va ajunge la un creștinism mistic...” Acea „tendență etică și religioasă”, apreciază Iorga, face ca romanul său „să semene cu literatura misionarilor englezi”. Comparat cu Emil Gârleanu – dar

„mult potențat ca energie”, comparat cu Adam Mickiewicz – gândind însă la „avântul epic” al acestuia.

În mod cert, putem recunoaște – la Al. Lascarov-Moldovanu – influența traducerilor din: sir John Lubbock, cardinalul Nicholas Wiseman, cardinalul Verdier, Jules Sandeau, S. Smiles, Oliver Wakefield, J. B. Bossuet, Sf. Ioan Gură de Aur, Thérèse de Lisieux, Louis Bourdalou, H. Gheon etc.

Ancorate în actualitatea timpului trăit, multe dintre prozele sale împrumută ceva din podoaba ironică a lui Caragiale, precum narațiunea *Nasturele*, publicată, inițial în revista „Ramuri” (nr. 2/1926), manuscris care se păstrează în arhiva Bibliotecii Metropolitane din București, filiala „N. Iorga” (25 de foi numerotate cu roșu: 16•19 cm.; corecturi și radieri în creion roșu; pe verso – ultima foaie, cu mențiunea „Pentru «Ramuri»”).

Alexandru Lascarov-Moldovanu nu a fost un răsfățat al criticii literare, dar s-a bucurat totuși de aprecieri care-și păstrează prospețimea. Spre exemplu, în 1928, sub penița lui Eugen Constant (1890-1975), notațiile critice îmbracă veșmânt poetic cu stilizări arhaicizante: „Mi-l amintesc pe d-l Moldovanu în serafica-i preumblare prin acel paradis stilistic, ce se cheamă *Grădina lui Naș Mușat...* Firul de aur al *Înșeninării* se deapănă fonetic, în delir epistolar, pacificând inima îndelung pendulată de tragicul decepționism al vieții. Cartea înstrunează accente patetice de profeție biblică. Valul de reminiscență tolstoiană inundă cu măreție poetică, morala unei lumi, scufundate avan în adâncimile neguroase ale păcatului primitiv...” (rev. „Ramuri”, nr. 4/1928, pp. 192-193).

Și cum epica scriitorului – în marea ei majoritate – îmbrățișează universul moral-creștin, notațiile lui Eugen Constant își pot extinde aria spre întreaga activitate literară a scriitorului – și cea publicată, dar și cea rămasă încă în manuscris: „D-l Moldovanu se autointegrează în (i)erarhia pastorală a predicatorilor evangheliei creștine, ferind însă, apele liniștite ale compoziției de înotul sgomotos și inutil al formalismului teologic”.

Descoperim, cu vădită încântare, în aprecierile formulate, o gândire limpede și vibrantă, conchizând: „Și când un scriitor izbutește să-ți descrețească fruntea încutată în necazuri, ridicându-te în limpezimile înșorite ale cugetului, atunci pe dreptate se poate socoti că a împlinit un rost moral pe această lume de păcate, în acest uriaș forfot de luxură și impuritate” (rev. „Ramuri”, nr. 4/1928, p. 193).

La 1936, Stelian N. Cucu se simte entuziasmat de proza lui Al. Lascarov-Moldovanu, căreia îi recunoaște „frumusețe artistică”, „sănătate sufletească”, „puritate de concepție”. După o introducere amplă și atotcuprinzătoare, prin care criticul dezvoltă principiile estetice însușite la școala critică a lui Mihail Dragomirescu (1868-1942), Stelian Cucu descoperă în opera lui Lascarov-Moldovanu întoarcerea la rădăcini, rostind, entuziast: „Avem bucuria unui dar la care demult am jinduit. Avem sentimentul unei regăsiri cu noi înșine, cu ceea ce trebuie să fie permanent uman, dar și specific național în creația românească”¹. Fin analist, Stelian Cucu surprinde particularitățile prozei lascaroviene, recunoscându-i „intuiția puternică a marilor dureri”, măiestria de a se „ridica deasupra vieții reale, pentru a o privi simbolic și a-i descoperi tragediile”, descoperind firave similitudini cu pesimistul Ibsen (gândind la viziunea îndoliată a vieții, căreia scriitorul moldovean îi opune credința vie, atotbiruitoare), iar prin epica „satirică și humoristică”, apropiindu-l de I.L. Caragiale, I. Al. Brătescu-Voinești sau Ioan A. Bassarabescu. Stelian Cucu consideră eronată afirmația unor critici conform căreia Al. Lascarov-Moldovanu este „tributar” lui Sadoveanu. Și în susținerea afirmației că opera lui Lascarov-Moldovanu este „originală”, va oferi multe argumente privind „stilul” celor doi scriitori (cărora

¹ Al. Lascarov-Moldovanu, poet al vieții alese și al tainicei solidarități cu pământul românesc.

li s-ar putea recunoaște „cel mult” o „înrudire” „temperamentală”, fiind amândoi moldoveni)².

Activitatea prolifică a scriitorului Al. Lascarov-Moldovanu a permis criticii literare din perioada interbelică să se pronunțe, încadrându-l în curentul sămănătorist, și în umbra falnicului Sadoveanu. La 1927, Eugen Lovinescu notează: „Literatura d-lui Al. Lascarov-Moldovanu este o literatură sămănătoristă întârziată, ce purcede din Sadoveanu, fără marile însușiri, cu răgazuri și lungimi de om, care are înaintea sa eternitatea, cu sfătoșenie moldoveană, lipsită de nerv și concentrare, cu poezie exterioară a naturii, cu sentimentalism..., cu o atmosferă de patriarhalitate...” (*Scrieri*, V).

Așadar, încadrat în ceea ce Lovinescu numește „neosămănătorism”, aprecierile marelui critic definesc o primă parte a creației acestui scriitor (mai precis, primele volume de povestiri), iar punctele nevralgice subliniate nu se mai confirmă, analizând opera, în toată complexitatea sa tematică.

În *Istoria literaturii române* (1940), Dumitru Murărașu (1896-1984) realizează o succintă, dar pertinentă evaluare a creației sale epice, în capitolul *Sinteza autohtonistă*, precizând că scriitorul ocupă un „loc aparte în literatura tradiționalistă” românească,

² Stilul lui Sadoveanu „este exuberant...”; Stilul lui Lascarov-Moldovanu „este mai calm, mai reținut și el purtător de senzații, însă de o culoare mai potolită, cu un relief mai atenuat”. Sadoveanu „e un temperament mai robust, impresiile lumii se exteriorizează... direct, prin senzații”; Lascarov-Moldovanu „a abordat cel mult un trecut patriarhal și a ajuns... la o problemă românească de actualitate”. Sadoveanu „are preferință pentru natura sălbatecă, pentru decoruri robinsoniene și pentru psihologii puternice, dar sumare”; Lascarov-Moldovanu „zugrăvește o natură mai apropiată de om, domolită, moșii arate, drumuri de țară, satul, gospodăria... și sufletele mai preocupate de ele însele, mai aplecate spre analiza lor proprie”. La M. Sadoveanu, „eroul e copleșit de atotputernicia naturii”; la Al. Lascarov-Moldovanu „omul și natura sunt forțe egale și cele mai adesea într-un echilibru armonic și roditor”. Concluzia studiului *Al. Lascarov-Moldovanu, poet al vieții alese și al tainicei solidarități cu pământul românesc* este următoarea: „De aceea socotim opera d-lui Al. Lascarov-Moldovanu cu totul originală”.

„întipărit” fiind în același „suflu moral” ca și Ion Agârbiceanu (1882-1963), ba mai mult, considerându-l „superior acestuia, prin calități de fond și de expresie”.

Chiar dacă în a sa monumentală *Istorie...*, G. Călinescu îl expediază pe scriitor la capitolul *Alte orientări*, alăturându-i activitatea de scriitorii creatori de literatură „dialectală” („care încearcă să ridice la interesul artistic limbajul satelor...”), clasându-l ca pe un „idilic patriarhal” sau ca pe un „propagandist creștin”; nota subiectivistă este explicabilă, în conjunctura politică în care marele critic s-a lăsat manipulat.

Mult mai aproape de o sinteză, vertical-nepărtinitoare, sunt aprecierile lui Ovidiu Drîmba, despre scrisul „moralizator al bunului” Lascarov („Revista Fundațiilor Regale”, 1.01.1940) sau ale lui G.G. Ursu, care, la 1943, nota: „Literatura lui Al. Lascarov-Moldovanu, parfumată de credința creștină, tendința morală și religioasă a operei sale, pleacă din copilăria tecuceană, sfințită în preajma bisericilor...” (*Tecuciul literar. Studiu de istorie și geografie literară*, Bârlad, Atelierele Grafice N. Peiu, 1943).

Din notațiile lui G.G. Ursu, avem a reține că „nuanța mistică a sufletului și mediului religios al copilăriei” a jucat un rol precumpănitor în toată creația literară a scriitorului Al. Lascarov-Moldovanu.

Și tindem să credem, fără tăgadă, la o distanță de 70 de ani de la aceste afirmații, că G.G. Ursu are perfectă dreptate: „Lascarov este un moldovean autentic”, un scriitor profund, în care iubirea de neam și țară, respectul față de familia creștină și față de valorile românimii dintotdeauna converg, armonios, în toată opera sa, care ar merita să fie cunoscută și analizată. Și mai presus de toate, ar merita promovate principiile morale pe care le immortalizează acest scriitor în toate textele sale; ar merita intervenția marilor noștri critici, în evaluarea operei acestui scriitor!

Avem a reține că opera literară a acestui scriitor este atât de bogată și de o încărcătură tematică atât de subtilă, încât, avem certitudinea, mai devreme sau mai târziu, istoricii și criticii

Plante, animale, lucruri, locuri și cetăți din Sf. Evanghelie (cota III 1702)

Scrisorile bătrânului Terțiu către strănepoata sa Cristina (cota III 1738)

Iubirea în Noul Testament (cota III 1713)

Schițe și flori duhovnicești (cota 1706)

Laudă Maicii Domnului (cota III 1865)

Laudă Mântuitorului Iisus Christos (cota III 1879)

și, firește, romanul *Fiul risipitor* (cota 1699), cu mențiunea:

În arhiva Bibliotecii Sfântului Sinod odihnesc *Prologul* și primele două părți: *Întinericul* (paginile mss. 1-109) și *Zorile* (paginile mss. A⁴: 110-235).

În arhiva Muzeului Național al Literaturii Române odihnesc partea a treia: *Lumina* (paginile mss.: 236-338) și *Epilogul* (paginile mss. A⁴: 339-347).

Aceste scrieri de meditație patristică, originale, rămase în manuscris, sunt învăluite în hlamidă literar-moralizatoare, se disting printr-un stil euharistic, specific și inconfundabil; adevărate „mărgăritare”, care-și cer dreptul spre lumină, spre a fi așezate alături de marea noastră literatură duhovnicească. Aceste zămisliri sunt „mângâietoare de suflet” și-l recomandă pe Alexandru Lascarov-Moldovanu ca pe un adevărat mistagog de secol al XX-lea.

Travaliul unei vieți. Incursiune în operă

„Visările trandafirii de odinioară, prin colbul uitării...”
(Ștefan Petică)

Însuflețiți de îndemnul unui mare cărturar al neamului nostru românesc, încercăm un sentiment de bucurie recompunând zorii unei epoci moderne, cu filtrări ale eticului, într-o adevărată încrengătură enigmatică de destin creator, așa cum ni se prezintă viața și opera lui Alexandru Lascarov-Moldovanu.

Singura voce autorizată a vorbi despre zorile familiei lui Alexandru Lascarov-Moldovanu este un urmaș direct, Liviu Franga¹, care afirmă că numele de familie – Lascarov, „poartă în sânge urmele unei îndepărtate origini sud-dunărene”, „aromânești”, adică, un Lascăr. Așadar, un patronim slavonizat, parcă a anticipa că viitorul intelectual Alexandru Lascarov-Moldovanu va deveni, fără exagerare, un vrednic *slavoslovitor*, prin tot ceea ce a creat și a întreprins în toată viața sa. Adică, până la vârsta de 86 de ani.

Cât privește pe străbunicul matern, acesta s-a numit Constantin Ioan din Filipopoli (Plovdiv), și aflăm că s-a aventurat la nord de Dunăre, „cam pe vremea Eteriei lui Tudor, dinspre stâncile goale, sărăcite de rumegatul turmelor, de pe Rodopi...”, a „trecut peste Câmpia Română”, în „miazăziua Moldovei”, și s-a stabilit în împrejurimile Tecuciului, gospodărindu-se și împământenindu-se, fără rezerve.

Întru completarea datelor biografice ale familiei lui Alexandru Lascarov-Moldovanu, suprapunem și informațiile oferite de

¹ Liviu Franga, *Clasic printre postmoderni. Întoarcerea lui Alexandru Lascarov-Moldovanu*, Ed. Princeps Edit, Iași, 2008, p. 286.

Dicționarul General al Literaturii Române: „Bunicul, pe linie paternă, venit din Macedonia, ajunge mic moșier în Tutova. Murind prematur, copiii au fost crescuți de o rudă apropiată, Lascăr Moldovanu”.

Tatăl, Alexandru (Alec, Bubu) Lascaroff, născut în 1854, a studiat la Liceul de băieți „Gh. R. Codreanu” (inaugurat în 1846) din Bârlad, avându-i colegi, în 1871, pe Alex. Vlahuță (1858-1919) și pe N. Petrașcu (1859-1944) (născut Petrovici; memorialist și istoric literar). A fost funcționar la Regia Monopolului de Tutun (C.A.M.), apoi administrator financiar la Banca „Prevederea”, din Tecuci.

S-a căsătorit, „devreme”, cu institutoarea Zoe Ioan / Ionescu (1860-1917), din Bârlad, fiica marchitanului bârlădean Anghel Ionescu, o „entuziastă învățătoare, soție și mamă devotată”, o vreme directoarea Școlii de Fete din Tecuci, model de fidelitate, reflectată și în romanul *Mamina* (1934).

Soții Alec și Zoe Lascarov au avut șase copii: George (1884-1917, ofițer de cavalerie), Alexandru (1885-1971), Margareta Zoe (1886-?), Vintilă (1888-1917, ofițer de cavalerie), Maria (Mița, 1889-1975) și Aurica (1895-1919?).

Despre „obârșia neamului” său va afla adolescentul Alexandru de la bătrânul Tache Juvara (*Isvoarele mele...*), prieten mai mare al tatălui său, Alec, tot macedonean, „bun povestitor și om cum se cade”.

Tache Juvara nu are doar darul povestirii, ci și capacitatea de a conserva detalii de valoare documentară: „Bunicul tău de pe tată, *Gheorghe*, a venit din Macedonia, cu tata, cu Caraiani, cu Dissescu – și cu alții. Era atunci, pe la începutul veacului trecut, o resmeriță în Macedonia, – și au poposit mulți macedoneni aici, în țara cea mare, a noastră (*de adopție, România*). Au prefăcut în bani tot ce aveau... Bunicul tău era un om nalt, osos, se purta ras la barbă, dar avea în schimb niște mustăți de arnăut. Bun gospodar și priceput la agricultură. El s’a așezat prin partea aceasta a Tutovei, la Cărăpcești”.

Așadar, povestea vieții lui Gheorghe Lascaroff este palpitantă: „om iute și stăruitor, scoase din punga turcească din buzunarul lui ferit, aurul cu care venise, și cu el cumpără sfoara de moșie ce-o găsim la Cărpcești. Pe dată, se puse și zidi din piatră, casa și săivanele, care stau și azi mărturie a chipului cum știau să clădească oamenii pe vremuri. Își statornici gospodăria, învățând bine limba cea nouă, apropiindu-se de țărani satului, dând obol pentru clădirea bisericii și așteptând să se întemeieze bine, spre a porni să-și aducă o nevastă harnică... Având patima cailor și a înghămăturilor, trecea ades, dincolo în Rusia și se întorcea, furtunatic, cu cai sforăitori și hamuri bătute în alămuri. Înghăma apoi asemenea vite la vreo trăsurică ușoară și ca vântul străbătea depărtările...”. Fire întreprinzătoare, deși „om repede la mânie”, avea mare „cuvință pentru bunul și munca altuia”. Târziu, la maturitate, își va aduce nevastă tânără, „cu ochii verzi”, păr castaniu și chip „blajin”, tocmai de la „Eși” (Iași). Se numea Maria și era din familia modestă a „boiernașului Givid, dirigător într-un fel, în orașul domnesc”. Și curând, gospodăria lor se-nveseli de copii. Gheorghe se ocupa cu negustoria: „se avânta în drumuri repezi, spre Basarabia, întorcându-se de-acolo cu cai, hamuri și trăsuri”.

Nenorocirea familiei veni pe neașteptate, fulgerător și tragic: cel mai mic copil, al cincilea, Alexandru (tatăl viitorului scriitor), avea doar șase ani. „Reîntors de la drum depărtat...”, „bunelu” Gheorghe avea să-i spună soției că „nu se simte bine”. Și-a căzut la pat. „Căpătase lingoare (febră tifoidă) în drumul lung ce făcuse.” Nici un „balsam” adus din „târgul Bârladului” nu-i va fi de nici un folos. „Ținând de mână pe nevastă și fără să se vaite, bunelu’ Gheorghe își dădu sufletul...” Durerea Mariei fu atât de mare, încât după un an își urmă soțul. Amândoi odihnesc într-o „gropniță din ograda bisericii”, „în dreapta”, din satul Cărpcești.

Rezultatul? „Conul” Lascăr Moldovanu, o rudă apropiată, a dat moșia, „în posesie”, unui grec, și a luat copiii să-i crească,

creștin-ortodoxe și va „duce Cuvântul christic din săli de conferințe în cabina de înregistrări a Radioului și dinaintea altarului în paginile și în redacția revistei misionare «Floarea darurilor», întemeiată și condusă împreună cu preotul Toma Chiricuță, la București”⁴ (Liviu Franga). Rodul acestei activități spirituale se reflectă în numeroasele volume, iar unele se reeditează chiar și în prezent.

Ca senator⁵, Al. Lascarov-Moldovanu a lăsat mai multe „mesaje” moralizatoare, precum cel conservat în volumul *Ceas de cumpănă...* (Cuvânt la mesaj, rostit în ședința Senatului de la 4 decembrie 1931), din care merită a reține o pildă rostită atunci, și care ar putea fi reprodusă și astăzi, în Parlamentul Țării, valabilă fiind, oricând, dacă ne gândim că în Elada îndepărtatelor vremi, doi mari conducători erau în „aprigă vrășmășie”. Dar când țara fu „amenințată de cataclisme venite din afară și de prăbușiri dinăuntru”, cei doi au luat o înțeleaptă decizie: „Afară din granițele țării rămânem vrășmași, în granițele țării să ne dăm mâna, uitând totul pentru salvarea patriei noastre”⁶.

Ca jurist, Al. Lascarov-Moldovanu s-a preocupat de publicarea unor documente de specialitate, printre care: „Legea pentru autentificarea actelor”, „Legea Corpului de Avocați”, „Regulamentul corpului de Avocați” (1924) sau studiul „Femeia-avocat. Observațiuni la doctrina și jurisprudența română” (1915), care reprezintă o disertație documentată privind acceptarea femeii-avocat în Baroul românesc⁷.

⁴ Toma Chiricuță (1887-1971) – filosof și teolog, mărturisitor al dreptei credințe; împreună cu G. Tutoveanu și Tudor Pamfil, înființează Academia de la Bârlad.

⁵ Senator al Partidului Renașterii Naționale – „iorghist”, în perioada 1931-1932, „politician de birou, fanatic admirator al lui Iorga” (Liviu Franga).

⁶ Multe broșuri de popularizare a maselor a redactat Lascarov, din care amintim: *Ce trebuie să știe... orice țăran, din legile cele mai de seamă ale țării. Carte de învățături cetățenești*, Tip. „Bucovina” I.E. Torouțiu, București, 1934.

⁷ Un expozeu al acestui travaliu de recunoaștere a meritelor femeii intelectuale merită reținut: în anul 1891 (când Baroul din Ilfov analizează „înscierea

În 1938, în colecția „Cartea Satului”, aflată sub egida Fundației Culturale „Principele Carol”, Lascarov va publica un amplu studiu-lămuritor al termenilor juridici care se impuneau explicați, pe înțelesul tuturor, privind *Noua Constituție a României, din 28.02.1938*. Volumul este însoțit de o frescă semnată de Olga Greceanu și Dimitrie Știrbei, plus mai multe fotografii-document, care reprezintă Parlamentul sau pe Regele Carol II. Câteva precizări rețin atenția: „Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil”, „Forma de guvernare, monarhia constituțională”, „Tot Românul este dator a socoti Patria drept cel mai de seamă temei al rostului său de viață”, „Limba Română este limba oficială a Statului”. Interesantă este ultima frază a acestui complex studiu juridic: „Niciun jurământ nu leagă și nu poate fi impus decât de puterea unei legi, care hotărăște și forma lui”.

Sub patronajul Fundației Culturale „Regele Mihai I” a ființat, la Făgăraș, o *școală țărănească*. La această școală „voluntară” erau „recrutați” acei tineri care doreau „a-și mări cunoștințele”. Înscrierea lor la aceste cursuri aveau „ca țință principală să dea satelor noastre gospodari luminați la cap și mai înălțați la suflet”. Al. Lascarov-Moldovanu a fost profesor la această „școală” și câteva dintre impresiile sale pot fi recunoscute în prefața lucrării *Cutre(i)erând Basarabia desrobită...* (1943).

Ca scriitor, Lascarov-Moldovanu a abordat multe genuri și stiluri literare. Activitatea sa literară cuprinde romane, nuvele,

în acel barou a dș. Bilcescu”, „deciziune care n-a fost nici apelată de cei interesați, nici n-a fost utilizată de dș. Bilcescu”); în anul 1901 (când Baroul de Ilfov se pronunță negativ asupra cererii dș. Elena Popovici), dar și în anul 1913 (când Baroul de Iași admite cererea de înscriere a dș. Ella Negruzzi, dar respinsă de Curtea de Apel. Și astfel, av. Ella Negruzzi, „în complicitate cu Baroul de Covurlui”, va redeschide cauza). Din aceste notații, de specialitate juridică, aflăm că sus-numitele „petiționare” care „au bătut la poarta dreptului de a profesa avocatura” vor avea dificultăți serioase în a schimba mentalitatea unui timp neferice.

povestiri, fabule, multă memorialistică de război, texte și studii cu temă creștină, traduceri, manuale școlare. Principala sa calitate, ca slujitor al legii, politician, scriitor sau memorialist, este sinceritatea afirmațiilor.

*

Ce e drept, sinceritatea nu-ți netezește întotdeauna pașii în viață. Iar omul Alexandru Lascarov-Moldovanu nu a fost deloc scutit de experiențe diverse, pe care le intuim în bogata sa zestre literară, puțin cunoscută, astăzi. Povestea vieții sale, pe care doar o intuim, devine o continuă zbatere. Aceasta ne amintește de un personaj, Boxu', un patrupeț orfan, ocrotit de „conu Ionică”, tocmai pentru că „descindea dintr-un neam vajnic”. Se va dovedi ambițios, dornic să-și impună independența, nelăsându-se înfrânt de nimeni. Câtă dreptate are naratorul! Asemenea Boxului, cu sau fără sânge albastru-n vene, și noi, ființe umane, ajungem să ne luptăm cu multe „javre”, posibil, a le învinge la tinerețe (precum Boxu'), dar, în mod cert, ajungând vulnerabili la bătrânețe. (*Boxul*) Și-atunci, ce-ți rămâne decât interiorizarea?! Cât adevăr în această povestire-parabolă?! (publicată în revista „Ramuri”, Craiova, nr. 1-2/1924, director fiind N. Iorga).

*

Deși a locuit în București, inima lui Alexandru Lascarov a vibrat pentru Moldova natală, nocivitatea urbei, în genere, fiind încondeiată în multe dintre scrierile sale. În ultimii treizeci de ani, cu aproximație, Lascarov a dus o existență aproape singulară, dar exemplară. Nu a cunoscut carcera, dar s-a înfruptat, copios, din teroarea comunistă. I s-a interzis să mai publice, cărțile i-au fost risipite, bibliotecile din țară conservând a mia parte din cât a donat. Și-a găsit liniștea eternității, în Săptămâna Luminată a Paștilor, la 17 aprilie 1971, fiind înmormântat la Bellu Militar, parcela 55-36.

Dintre numeroasele manuscrise pe care, în mod cert, le-a lăsat, nu a fost recuperat, deocamdată (oficial), decât unul, romanul

Buga (scriere finalizată în 1949, dar care va fi publicată, spre bucuria noastră, în 2002). Manuscrisul acestui roman a fost salvat, ca printr-o minune, dar cu evlavie, de către mama scriitorului Liviu Franga. Am putea vorbi și despre romanele *Valea plângerii* și *Fiul risipitor*, titluri amintitoare, în avangardă, încă din 1936 și respectiv, 1938.

Tăvălugul nemilos nu ar fi distrus chiar totul în cale-i. Am găsit manuscrisul romanului *Fiul risipitor* (primele două părți în arhiva B.S.S., ultima parte în arhiva M.N.L.R.). Nu știm nimic, încă, despre romanul *Valea plângerii*. Nu știm unde se află manuscrisul acestui roman. Probabil, lăcrimează... într-o așteptare. Undeva. Dacă va fi voia Domnului, sigur, ni se va lăsa dezvăluit.

În arhiva Bibliotecii Sfântului Sinod am descoperit și manuscrisele altor romane, multe, foarte multe manuscrise... Aceste manuscrise dactilografiate își așteaptă prefațatorul și editorul.

Timpul și-așterne mantia arzândă peste ființa umană care răsare, înmugurește, înflorește și-apoi rodește. Și totul, după Voia Domnului, Măritului, Slăvitului. Dacă unii vor a-și uita originile (și cunoaștem, din nefericire, astfel de exemple; cel mai cunoscut fiind al celui care-a fost academicianul Paul Bujor; îl amintim, pentru că am fost pe „urmele lui...”), Alexandru Lascarov-Moldovanu nu o va face nicicum. Ori de câte ori are prilejul, își dezvăluie iubirile tainice. O va face și-n focul anului 1942, *Cutreierând Basarabia desrobită...* Da, dezrobită, dar pentru scurt timp. Ca, de altfel, și România însăși. Și iată-l pe vaporul „Mihai Viteazul”, îndreptându-se către ținuturile de poveste ale Basarabiei, privind înspre Galați, înspre Tecuci, retrăind amintiri: „Stau pe coșul frumosului vapor... și privesc spre Galați... Cunoscut de mult priveliștile acestea și parcă, totuși, sunt noi... Le cunoscut de când, cu mulți ani în urmă plecăm spre ținutul tulcean în care îmi aveam așezarea și slujba, cele de la începutul «carierei» și-a gospodăriei mele. Retrăiesc, în sclipiri

de clipe, crâmpie din elanul tineresc de atunci... În scurte lumini trecătoare, am crezarea că-s *atunci*, – acela din depărtata vreme a biruitoarei tinereți”.

Vântoase amintiri se-noadă cu-acel *prezent* incert al anilor 1942-1943: „Privesc majestuoasa carapace a Dunării, sclipindu-și solzii în lumina toamnă, și-i simt a ei putere, ce de veacuri ne este nouă mamă: buna noastră mamă, Dunărea...”.

Puține sunt paginile care-l preaslăvesc pe unduiosul (o, și de câte ori, învolburatul, învăluitorul, vulcanicul Danubiu!) fluviu, stâlp de graniță, care „ne-a crescut”, „ne-a ținut seama copilăriei...”, „ne-a întovărășit în pragul când neamul a ieșit în lumina Istoriei”, „ne-a fost pavăză și îndemn de-a lungul sbuciumatei Hronici a vieții românești...”.

*

La Biblioteca Academiei Române, Secția Manuscriselor sunt conservate trei plicuri (achiziționate în 1963) care conțin: povestea *Tivda* (cerneală albastră, datat 1922, înregistrat A-1690), o anexă la *Scrisori de război*, „392 de nume rare, culese de Censura militară, București, 1941” (trei file, A-388) și o ciornă a unei cronică literare (opt pagini A⁴), la romanul lui V. Gorsky (lt. colonel), *Pribeag în țara mea. Peripețiile unor ofițeri fugiți din captivitate* (258 p.).

Interesant text. Notații de suflet, de implicare emoțional-lucidă: „Citim cărțile celor care au suferit pe vremea marelui nostru război și ne vine să credem că toate acele jertfe, mari și mici, au fost cândva, de veacuri”. Comentând această carte, propriile-i amintiri tresaltă în subconștient: „Vin aducerile-aminte și aduc zbuciumări de imputări adânci...”. Suferința înseamnă nu doar mutilare fizică: „Iată trei ofițeri rămași ca «netransportabili» în spitalele din București invadat de nemți, ca într-o apă murdară...”. La unison, s-aud voci: „Să fugim în Moldova!”.

Cuvântul „Moldova” va deveni în acele momente „ca și farul de pe îndepărtatul țărm, spre care ochii osteniți ai naufragaților, se îndreaptă ca unică țință în viață” (ms., p. 2). Al. Lascarov-Moldovanu recunoaște în cartea lt.-lui col. V. Gorsky momente de curbură dramatică: „O, romantică vreme a nenorocirilor noastre naționale, – de ce –, pe urmă, când veniră veștile care anunțau întregirea noastră cea mare, – de ce oare, nu ți-ai prelungit balsamul tău, cel făcător de minuni?!...” (ms., p. 6). Concluzia cronicarului este una justițiară: „dacă realismul în viață știe să construiască cele mai tari cetăți, tot idealismul, multă vreme uitat, se răzbună cumplit: distruge cele mai grozave așezăminte, clădite numai intrării trecătoare” (ms., p. 8).

La B.C.U. Iași se păstrează două scrisori redactate de Lascarov. Una este adresată lui G. Ibrăileanu și confirmă o prietenie benefică pentru scriitorii aceluși timp, bineștiind rolul de mentor al cunoscutului critic ieșean. Scrisoarea este expediată din Tecuci, la 9 aprilie 1907, și reprezintă un schimb amical, binefăcător, de impresii: „Stimate Domnule Ibrăileanu, Am primit manuscrisele înapoiate și vă mulțumesc din adâncul sufletului atât pentru largă bunăvoință ce ați avut-o a mă citi, cât și pentru frumusețea și temeinicile asigurări ce-mi faceți. Rândurile dv. îmi sunt scumpe, căci ele aruncă o lumină bună și mare parte întunecimea neîncrederii ce o aveam în mine însumi..” Invitația formulată în finalul epistolei, este relevantă pentru relația dintre cei doi oameni de cultură: „Până atunci, nutresc ideea... că v-ați putea avea 2-3 zile la noi, în Tecuci (noi – familia mea, n.n.)...”

Prea bine se știe, Lascarov-Moldovanu a fost un suflet generos. Nu doar epistola alăturată o dovedește. Frumusețea caracterului său o regăsim în toată opera sa. În 1938, i se adresează lui Cezar Petrescu, pe atunci, director al ziarului „România”, cu rugămintea de a-i fi de folos unui mai tânăr confrate: „Mult stimată și iubite prietene, Îndrăznesc a te ruga să fii atât de bun

și să dai un rost la «România», confratelui vostru Constantin Barcaroiu⁸, pe care îl cunosc de mult, ca pe un bun și prețios element în treaba gazetărească, pe care o conduci. E un confrate vrednic, care merită sprijinul” (București, 21 iunie 1938) [B.C.U. Iași – Arh. Cezar Petrescu 244-19].

⁸ Constantin Barcaroiu (1895-1974). Poet și prozator. Gazetar, până în 1945. Apoi, până la pensionare, actor. Scrierile sale au tentă creștină. Posibil, aceasta i-a apropiat pe cei doi scriitori.

Activitatea radiofonică a lui Al. Lascarov-Moldovanu

Despre emisiunile concepute și prezentate de Alexandru Lascarov la Societatea de Radio București, extragem din *Bibliografia Radiofonică Românească*¹:

1930:

„Veștile săptămânii”: emisiunea „Program pentru săteni”, 20.04.1930, ora 11.35. În: *Radio și Radiofonia*, anul III, nr. 83, p. 11.

„Cuvânt duminical”: emisiunea „Program pentru săteni”, 4.05.1930, ora 16.00. În: *Radio și Radiofonia*, anul III, nr. 85, p. 12.

„De vorbă cu sătenii”: „Program pentru sat”, 1.06, 15.06, 27.07, 17.08, ora 16.45.

„Excursiile în nuvela românească”: emisiunea „Universitatea Radio de vară”, 23 august, ora 20.40. În: *Radio și Radiofonia*, anul III, nr. 100, p. 20.

„De vorbă cu sătenii”: emisiunea „Program pentru sate”, 31 august, ora 16.00. În: *Radio și Radiofonia*, anul III, nr. 102, p. 10.

„Veștile săptămânii”: emisiunea „Program pentru sate”, 7 septembrie, ora 16.00.

„De vorbă cu sătenii”: emisiunea „Program pentru sate”: 28 septembrie, 2 noiembrie, 23 noiembrie, 7 decembrie, 21 decembrie 1930.

„Lectură din *Cohortele morții* (proză)”: „Program de seară”, 30.12.1930.

1931:

„De vorbă cu sătenii”: emisiunea „Program pentru săteni”, 18 ianuarie, 1 februarie, 15 februarie, 22 februarie, 15 martie, 29 martie, 12 aprilie, 26 aprilie, 10 mai, 24 mai, 7 iunie, 21 iunie, 5 iulie, 19 iulie, 2 august, 16 august, 20 septembrie, 8 noiembrie, 22 noiembrie 1931.

„Pentru săteni”: emisiunea „Program pentru săteni”, 20 decembrie 1931, ora 16.45. În: *Radio și Radiofonia*, anul IV, nr. 170, p. 9.

¹ *Bibliografia Radiofonică Românească*, vol. I: 1928-1935, Societatea Română de Radiodifuziune. Editura Casa Radio, București, 1998, pp. 262-267 + vol. II: 1936-1940, pp. 187-193.

„Zece ani de domnie”: Ora satului, 9.06,40.

„Izvoare de viață”, 14.07.40.

„Pentru vremea de azi”, 29.08.1940, ora 20.00. În Arhiva S.R.R., dosar nr. 5/1940, 11 file mss, cu iscălitura de identificare a autorului. *Radio Ade-vărul*, anul XIII, nr. 623.

O parte dintre textele prezentate la Radio, sub genericul *De vorbă cu sătenii*, doar volumul al III-lea, se află, dactilografiat și broșat, în total: 124 de pagini (cota: 1696), în arhiva Bibliotecii Sfântului Sinod. Acest volum cuprinde următoarele prelegeri ale autorului: „Unirea noastră”, „Bucovina, veselă grădină”, „Prutul, râu blestemat”, „Un sfânt român”, „Miercurea sfântă” (1937), „Despre datini și obiceiuri”, „Să iubim școala”, „Nașterea Domnului”, „Mormântul cel gol” (1938), „Cuvinte despre beție”, „Iertarea greșalelor”, „Cum să ne pregătim de post”, „Cuvinte despre Eminescu – strajă și îndrumător”, „Fiul risipitor”, „Săptămâna Patimilor” (1939).

Pentru a se face înțeles de către ascultători, se impunea exemplul pilduitor. Nu era suficientă afirmația că „beția”, spre exemplu, „strică sănătatea”, ci povestea pilduitoare, precum schița: *Gospodarul și argatul său* (printr-un dialog, cu impact direct, intransigent):

– *Ai dus caii la adăpat?*
– *Da, i-am dus.*
– *Fii bun și mai du-i o dată.*
– *Cum să-i mai duc, dacă s-au săturat de băut?*
– *Iată, omule, vita e mai înțeleaptă ca tine. Ea nu bea decât atât cât îi trebuie, pe când tu bei până cazi în mocirlă...*

Sub cupola Fundației Culturale Regale „Principele Carol” se inițiază un amplu proiect de culturalizare a țărănimii. Astfel, se editează broșuri și cărți, prin care se explică legile țării, termeni juridici, sfaturi pe teme diverse, dar și narațiuni cu temă creștină. Așa va lua naștere colecția „Cartea Satului” –

care va fi dăruită tuturor bibliotecilor sătești din cadrul Căminelor Culturale, create special în acest scop. Primele volume din această colecție poartă semnătura următorilor scriitori prestigioși: Cezar Petrescu (*Cei trei Regi*), Mihail Sadoveanu (*Inima noastră*), Al. Lascarov-Moldovanu (*Viața creștină în pilde*), I.C. Vissarion (*Învietorul de morți*), Ion Agârbiceanu (*Minunea*).

Tradițiile și obiceiurile străbune se cereau popularizate. Astfel, Apostol D. Culea publică *Șezători de seară*, iar N. Oancea – *Culegere de coruri*. De real folos vor fi și sfaturile medicale sau pentru gospodine. Astfel, dr. Vasile Voiculescu scrie despre *Toate leacurile la îndemână*, Lucia Filimon-Ciulei – un dialog *Între gospodine*. În egală măsură, se acordă atenție și fraților basarabeni, prin volumul *Răsunete basarabene*, semnat de G. Madan, volum ilustrat cu desenele lui Victor Ion Popa.

Interesant de precizat că volumul semnat de Apostol D. Culea, prestigios dascăl, autor de manuale școlare, publicist și scriitor, „înfățișează”, adică oferă tuturor dascălilor și Căminelor Culturale sătești, „cuprinsul” a douăsprezece șezători „de seară”, „orânduite în duhul datinei”. Explicațiile oferite de autor în prefața-„lămurire” sunt extrem de grăitoare. Nu numai că acest desfășurător putea fi preluat *ad-litteram*, dar oferea sugestii constructive cadrelor didactice din satele românești, pentru a propulsa tradițiile și obiceiurile locului.

Multe dintre „vorbirile” de la Radio vor fi apoi publicate. Așa s-a născut volumul *De vorbă cu sătenii...*, dispus în următoarele capitole: *Satul. Sufletul lui, Religioase, Vești-Țări, Deslușiri juridice, Pilde și învățăături, Ce zic călătorii străini despre noi*. Toate au fost teme de dezbatere, pe subiecte de stringentă actualitate, pentru acea perioadă. Nu se puteau evita și se impuneau a fi explicate diferite evenimente istorice, sărbătorile creștine, explicații de natură juridică etc.

Tot pentru „îmbogățirea cunoștințelor sătenilor”, pentru ca aceștia să devină „mai buni gospodari, mai buni cetățeni, mai buni plugari, mai buni creștini...”, Lascarov va edita, în

1939, o broșură, intitulată: *Satul, sătenii și serviciul social* (la Editura Fundației Culturale „Principele Carol”), în care oferă detalii despre utilitatea Căminelor Culturale, despre rolul și acțiunile „Echipelor Regale Studentești” sau despre „Legea serviciului Social”.